

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი

ხელნაწერის უფლებით

ქრისტინე უგლავა

**ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარება და
მისი ადგილი მდგრად განვითარებაში**

ეკონომიკის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

წარმოდგენილი დისერტაციის

ავტორეფერატი

თბილისი 2022

ნაშრომი შესრულებულია: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის ეკონომიკური პოლიტიკის კათედრაზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: **გულნაზ ერქომაიშვილი**

ასოცირებული პროფესორი,

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,

ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი

ოფიციალური შემფასებლები: **ეთერ ხარაიშვილი**

პროფესორი,

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,

ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი

მიკროეკონომიკის კათედრის ხელმძღვანელი

ევგენი ბარათაშვილი

პროფესორი,

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი,

ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტი

ბიზნესის ადმინისტრირების დეპარტამენტის უფროსი

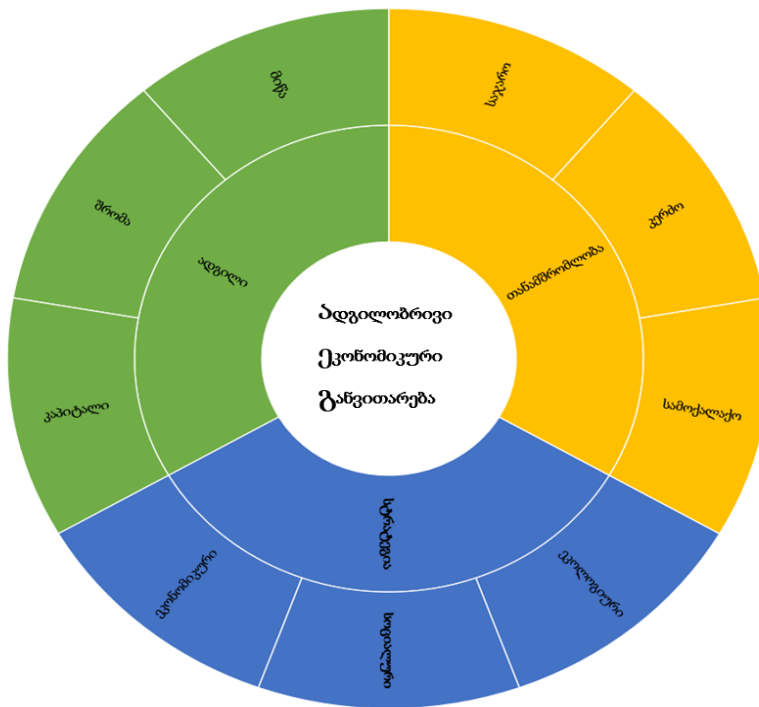
დისერტაციის დაცვა შედგება: 2022 წლის 2 დეკემბერს, 12 საათზე, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის სადისერტაციო ნაშრომის დაცვის კომისიის სხდომაზე

მისამართი: 0177,თბილისი, უნივერსიტეტის ქ. N2; თსუ X კორპუსი, აუდიტორია N206

სწავლული მდივანი: **მანანა ლობჯანიძე**

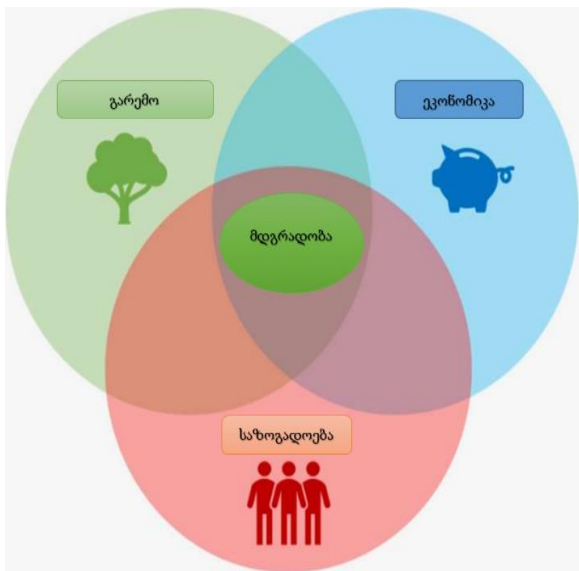
ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების კონცეპტუალური სქემა

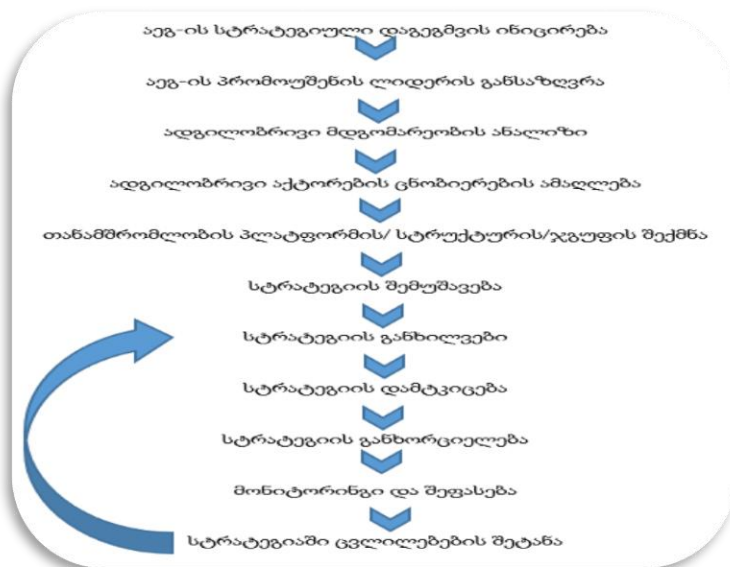
წყარო: ავტორი

მდგრადი განვითარება

წყარო: www.seekpng.com

სტრატეგიული დაგეგმვით ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების მხარდაჭერის ეტაპები

წყარო: ავტორი

შინაარსი

თემის აქტუალურობა.....	4
კვლევის მიზნები და ამოცანები.....	7
კვლევის საგანი და ობიექტი.....	7
კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები.....	7
სადისერტაციო ნაშრომის მეცნიერული სიახლე.....	8
ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა.....	9
ნაშრომის აპრობაცია.....	9
ნაშრომის სტრუქტურა და მოცულობა.....	9
დისერტაციის ძირითადი შინაარსი.....	10
დასკვნები და რეკომენდაციები.....	11
გამოქვეყნებული შრომები.....	22

თემის აქტუალურობა. გლობალიზაციის შედეგად გაზრდილი კონკურენციის პირობებში განვითარების პოლიტიკის დაგეგმვის ტრადიციული მეთოდები უკვე კარგავს ეფექტიანობას, რადგან არასათანადოდ პასუხობს ისეთ მნიშვნელოვან გამოწვევებს, როგორცაა მდგრადი განვითარება და ინკლუზიური ზრდა.

მხოლოდ „ზემოდან-ქვემოთ“ მართვის პრინციპით ცენტრალურად დაგეგმილი პოლიტიკის პირობებში სათანადოდ ვერ მიიღწევა ეკონომიკური მოქნილობა კონკურენციის შედეგად გაზრდილი ტერიტორიათაშორისი და ადამიანთაშორისი უთანაბრობების საპასუხოდ. შესაბამისად, თანდათან იმატა ადგილობრივი ტერიტორიების კონკურენტუნარიანობის გაზრდაზე ორიენტირებულმა ინტეგრირებულმა, ჰოლისტურმა და მონაწილეობაზე დაფუძნებულმა განვითარების მიდგომების მნიშვნელობამ. განვითარების ექსპერტების აზრით, „რეალური განვითარება სწორედ ადგილობრივი დონიდან იწყება“. სწორედ ამიტომაც მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში განვითარების პოლიტიკის დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესებში დღესდღეობით დიდი პოპულარობით სარგებლობს და წარმატებით გამოიყენება ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების (შემდგომში აეგ) მიდგომა, რომელიც გულისხმობს განვითარების პოლიტიკის დაგეგმვის ალტერნატიულ მიდგომას მდგრადი განვითარების უფრო სწრაფად და ეფექტიანად მიღწევისთვის. კერძოდ, *ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარება (აეგ) წარმოადგენს ადგილობრივი მაცხოვრებლების და ორგანიზაციების მონაწილეობაზე და ინტეგრაციაზე დაფუძნებულ, თვითდახმარებაზე ორიენტირებულ განვითარების ჰოლისტურ მიდგომას და გულისხმობს ტერიტორიის შიგნით ეკონომიკური, სოციალური და ეკოლოგიური გარემოს ტრანსფორმაციის ინტეგრირებულ პროცესს, როდესაც ადგილობრივი აქტორები, მათ შორის საჯარო და კერძო სექტორის ორგანიზაციები, სამოქალაქო საზოგადოება, ცენტრალური ხელისუფლება და საერთაშორისო განვითარების პარტნიორი ორგანიზაციები თანამშრომლობისა და პარტნიორობის ფარგლებში რისკების, პასუხისმგებლობების და რესურსების გაზიარების პირობებით, სინერგიულად და კოორდინირებულად მუშაობენ კონკრეტული ადგილის/ტერიტორიის უკეთესი მომავლისთვის შესაბამისი პირობების შექმნისა და გაუმჯობესებისთვის, ადგილობრივად კეთილდღეობის ყველასთვის უზრუნველყოფისთვის და გრძელვადიანი, მდგრადი და*

ინკლუზიური განვითარების მიღწევისთვის, რისთვისაც იყენებენ კონსენსუსის მშენებლობაზე დაფუძნებულ ადგილობრივი განვითარების საერთო ხედვას, ერთობლივად შემუშავებულ სტრატეგიას და ადგილზე კონცენტრირებულ ადამიანურ, ფინანსურ, ფიზიკურ, ინსტიტუციურ და ბუნებრივ რესურსებს და ახდენენ ადგილის შესაძლებლობების ეფექტიანად გამოყენებას და აბსოლუტური/კონკურენტული უპირატესობების მაქსიმიზებას სხვადასხვა სფეროში.

ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების მიდგომის მთავარი ხიბლი იმაში მდგომარეობს, რომ ის გულისხმობს ტერიტორიის შიგნიდან დაწყებულ, თვითდახმარების სულისკვეთებით წარმართულ განვითარების პროცესს, რისთვისაც მთავარ ფოკუსს აკეთებს თანასაზოგადოებაზე, თანამშრომლობაზე და ადგილობრივი რესურსების ეფექტიანად გამოყენებაზე, რაც აეგ-ის მიდგომას მნიშვნელოვნად განასხვავებს განვითარების იმ სცენარებისგან, რომლებშიც ადგილობრივი დაინტერესებული მხარეები, განსაკუთრებით კი ადგილობრივი ხელისუფლება, დიდად არიან დამოკიდებულნი ცენტრალური ხელისუფლების, ინვესტორების ან ტერიტორიის გარეთ არსებული სხვა დახმარების წყაროებზე.

მსოფლიოში ძალაუფლებისა და გადაწყვეტილების მიღების ადგილობრივ დონეზე დეცენტრალიზაციის გაძლიერების კვალდაკვალ ადგილობრივ ეკონომიკურ განვითარებაზე ფოკუსების გაკეთება სხვადასხვა ქვეყნის ეკონომიკურ პოლიტიკაში 1960 წლიდან არის შესამჩნევი. აეგ-ის მნიშვნელობა და ცნობადობა თანდათან გაიზარდა და პროცესი დღესაც გრძელდება, განსაკუთრებით პოპულარული კი 1990-იანი წლების ბოლო პერიოდიდან გახდა, როდესაც მსოფლიოს საერთაშორისო ორგანიზაციებმა და ექსპერტებმა შეიმუშავეს აეგ-ის სტრატეგიების მომზადებისა და განხორციელების მეთოდოლოგიები და დაიწყეს მათი დანერგვა სხვადასხვა ქვეყანაში, რამაც კრიზისულ და პოსტკრიზისულ მდგომარეობაში მყოფ უამრავ ტერიტორიაზე უზრუნველყო მნიშვნელოვანი წარმატებები მდგრადი განვითარებისთვის სიღარიბისა და უმუშევრობის პრობლემებთან ბრძოლაში.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოში აეგ-ის კონცეფციით დაინტერესება მხოლოდ 2015 წლიდან არის შესამჩნევი და ამ მიმართულებით ინტერესი და აქტივობები თანდათან იზრდება, თუმცა ცნობიერების დონე ამ თემაზე ჯერ კიდევ დაბალია.

მდგრადი ეკონომიკური განვითარებისთვის საქართველოშიც, როგორც სხვა განვითარებად ქვეყნებში ყველაზე მეტად წარმოდგენილია ისეთი პრობლემები, როგორცაა სიღარიბე და უმუშევრობა; ტერიტორიათაშორისი უთანასწორობა; სხვადასხვა ტერიტორიების განმასხვავებელი კონკურენტული და აბსოლუტური უპირატესობების არაეფექტიანი გამოყენება; დეცენტრალიზაციის ნაკლებობა; ადგილობრივი თვითმმართველი ორგანოების არასათანადო ინსტიტუციური შესაძლებლობები და უნარები; გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ჩართულობის/მონაწილეობის მექანიზმების/პლატფორმების სისუსტე; საჯარო, კერძო და სამოქალაქო სექტორებს შორის ნდობის, კომუნიკაციის, თანამშრომლობის ნაკლებობა; ადგილობრივ ეკონომიკურ განვითარებაზე მიმართული პოლიტიკის სისუსტე და სტრატეგიების არასათანადო დონე.

ზემოთ აღნიშნული პრობლემები ქვეყანაში მეტწილად გამოწვეულია წლების მანძილზე გატარებული არათანმიმდევრული, არასწორად შერჩეული პრიორიტეტებით, არაჰოლისტური მიდგომებით და მოკლევადიან შედეგებზე გათვლილი პოლიტიკით.

საქართველოში, ადგილობრივი თვითმმართველობის და დეცენტრალიზაციის სფეროში, რომელიც არსებით წინაპირობებს ქმნის აეგ-სთვის მნიშვნელოვანი წინსვლები სულ რაღაც 10 წელია მიმდინარეობს, თუმცა სასურველი შედეგისგან შორსაა და კიდევ ბევრი მნიშვნელოვანი ღონისძიებებია განსახორციელებელი, რათა ადგილობრივი რესურსების გამოყენებით შექმნილმა და/ან ადგილზე წარმოებულმა დოვლათმა, პირველ რიგში უზრუნველყოს კეთილდღეობა ადგილობრივი მოსახლეობისთვის (ერთი ან რამდენიმე დასახლების, მუნიციპალიტეტის, რეგიონის) და მხოლოდ ამის შემდგომ ჰპოვოს ასახვა ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდაზე და განვითარებაზე.

საქართველოს მნიშვნელოვანი რესურსები და სამეწარმეო პოტენციალი გააჩნია, რომლის რეალიზებაც შესაძლებელია მხოლოდ ოპტიმალური დაგეგმვის პირობებში. სწორედ ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების პოლიტიკის გაუმჯობესებით არის შესაძლებელი ბევრად სწრაფად და ეფექტიანად ადგილობრივი ეკონომიკური პრობლემების მოგვარება, მუნიციპალიტეტებში არსებული პოტენციალის სწორად გამოყენება და მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფა, რაც საქართველოსთვის,

განსაკუთრებით კი პანდემიით და კონფლიქტებით გამოწვეული კრიზისის და პოსტ კრიზისულ პერიოდებში უმნიშვნელოვანეს ამოცანას წარმოადგენს.

კვლევის მიზანი და ამოცანები. კვლევის მიზანია ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების ეფექტიანი გზების განსაზღვრა.

დასახული მიზნის მიღწევა მოითხოვს შემდეგი ამოცანების გადაწყვეტას:

- ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების არსებული კონცეფციების შესწავლა და ანალიზი;
- ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების მხარდაჭერის შესახებ სხვადასხვა ქვეყნის გამოცდილების შესწავლა;
- საქართველოში ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების არსებული მდგომარეობის (საკანონმდებლო რეგულაციების, პროგრამების და სხვადასხვა სტრატეგიული დოკუმენტების, მათ შორის მუნიციპალიტეტების აეგ-ის გეგმების) ანალიზი;
- საქართველოში ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების ხელშემწყობი ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირებისა და მისი განხორციელების ეფექტიანი გზების ძიება და რეკომენდაციების შემუშავება.

კვლევის საგანი და ობიექტი. კვლევის საგანია ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარება, როგორც პრიორიტეტული სტრატეგია მდგრადი განვითარებისთვის, ხოლო კვლევის ობიექტია საქართველოში ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების ხელშემწყობი ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირება.

კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები. კვლევა ეყრდნობა საერთაშორისო ორგანიზაციების და განვითარების სფეროს საერთაშორისო მეცნიერების და ექსპერტების მიერ შემუშავებულ მეთოდოლოგიებს, ნაშრომებს და ანგარიშებს; ქართველი ექსპერტების მიერ მომზადებულ დოკუმენტებს და სტატისტიკური მონაცემების ქართულ და უცხოურ ოფიციალურ წყაროებს.

კვლევაში გამოყენებულია მონაცემების თვისობრივი, სტატისტიკური ანალიზის, ინტერვიუ/გამოკითხვის, დედუქციის, ინდუქციის, გრაფიკული, სისტემური, სინთეზური, შედარებითი ანალიზისა და შემთხვევების შესწავლის (case-study) მეთოდები.

წინამდებარე ნაშრომზე მუშაობის ფარგლებში კვლევა მოიცავდა: • აეგ-ის შესახებ მეთოდოლოგიების, სამეცნიერო ლიტერატურის, ანგარიშების და სტრატეგიული დოკუმენტების გაანალიზებას; • აეგ-ის საკითხზე საქართველოს გამოცდილების შესახებ

სხვადასხვა სამართლებრივი აქტების, პროგრამების და ქართველი ექსპერტების მიერ მომზადებული დოკუმენტების შესწავლას; • საქართველოში აეგ-ის გამოწვევების კვლევის მიზნით ინტერვიუების ჩატარებას სტრუქტურირებული და არასტრუქტურირებული გამოკითხვის მეთოდებით 27 მუნიციპალიტეტში. • საქართველოში ევროკავშირის ინიციატივის - „მერები ეკონომიკური ზრდისთვის“ (M4EG) ფარგლებში 2018-2020 წლებში შემუშავებული მუნიციპალიტეტების აეგ-ის გეგმების ანალიზს. წინამდებარე ნაშრომზე მუშაობის ფარგლებში შეირჩა 20 მუნიციპალიტეტის აეგ-ის გეგმა, ყველა რეგიონიდან. კვლევაში განხილულია აეგ-ის გეგმების ის საბოლოო ვერსიები, რომლებიც გაიგზავნა ევროკავშირის ინიციატივის M4EG-ის სამდივნოსთან შეფასებისთვის ინიციატივაში გაწევრიანების პროცესში.

მოპოვებული ინფორმაციის და მასალების გაანალიზების შემდგომ კვლევის ბოლოს მომზადდა დასკვნები და რეკომენდაციები.

სადისერტაციო ნაშრომის მეცნიერული სიახლე. დისერტაცია წარმოადგენს ერთ-ერთ პირველ სამეცნიერო ნაშრომს, რომელშიც განსაზღვრულია საქართველოში ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების გამოწვევები და ხელშემშლელი ფაქტორები. საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილების შესწავლისა და საქართველოში არსებული მდგომარეობის ანალიზის საფუძველზე წარმოდგენილია ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების ხელშემწყობი ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირებისა და მისი ეფექტიანი განხორციელების გზები.

სადისერტაციო ნაშრომში: • გაანალიზებული და შეფასებულია ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების კონცეფციები, საერთაშორისო პროგრამები და სხვადასხვა ქვეყნის გამოცდილება ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიების შემუშავებისა და ინიციატივების შესახებ; • შეფასებულია საქართველოში მთავრობის, მუნიციპალიტეტების მერიების და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების მიმართულებით გატარებული ღონისძიებები და ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების გეგმები; • გაანალიზებული და გამოვლენილია საქართველოში ეროვნულ და მუნიციპალიტეტების დონეზე ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების არსებული თანამედროვე გამოწვევები, ტენდენციები და შემაფერხებელი

ფაქტორები; • განსაზღვრულია საქართველოში ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების ხელშემწყობი ეკონომიკური პოლიტიკის ღონისძიებები.

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა. სადისერტაციო ნაშრომის გამოყენება შესაძლებელია ისეთ სალექციო და სასემინარო კურსებში, როგორცაა: ეკონომიკური პოლიტიკის თეორია, განვითარების ეკონომიკური პოლიტიკა, რეგიონული ეკონომიკური პოლიტიკა, მცირე და საშუალო მეწარმეობა. ნაშრომში მოცემული დასკვნების და რეკომენდაციების გამოყენება მიზანშეწონილია ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების პოლიტიკის შემუშავებაში ჩართული უწყებების (განსაკუთრებით საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს, საქართველოს ეკონომიკის და მდგრადი განვითარების სამინისტროს, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს და მუნიციპალიტეტების მერიების) მიერ.

ნაშრომის აპრობაცია. სადისერტაციო ნაშრომის აპრობაცია შედგა 2022 წლის 13 ივლისს ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის ეკონომიკური პოლიტიკის კათედრაზე (ოქმი N12)

ნაშრომის სტრუქტურა და მოცულობა. ნაშრომი შედგება კომპიუტერზე ნაბეჭდი 226 გვერდისაგან. იგი მოიცავს შემდეგ ნაწილებს: შესავალი, სამი თავი, ექვსი ქვეთავი, შვიდი სქემა, ცხრა დიაგრამა, სამი ცხრილი, დასკვნები და რეკომენდაციები, გამოყენებული ლიტერატურის ჩამონათვალი და დანართები.

შინაარსი

აბსტრაქტი; Abstract; შესავალი
თავი 1. ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების თეორიულ - მეთოდოლოგიური საფუძვლები
1.1 ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების კონცეპტუალური ასპექტები
1.2 სტრატეგიული დაგეგმვით ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების მხარდაჭერის მეთოდოლოგიური საკითხების მიმოხილვა
თავი 2. ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების საერთაშორისო გამოცდილება
2.1 ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების მხარდაჭერის და პროგრამების განხორციელების საერთაშორისო გამოცდილება
2.2 ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული დოკუმენტების შემუშავების საერთაშორისო გამოცდილება
თავი 3. ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების პოლიტიკა საქართველოში

3.1 ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარება: მდგომარეობა და გამოწვევები საქართველოში

3.2 ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების ხელშემწყობი ეკონომიკური პოლიტიკა საქართველოში

დასკვნები და რეკომენდაციები; გამოყენებული ლიტერატურა; დანართები.

დისერტაციის ძირითადი შინაარსი. ნაშრომის პირველ თავში განხილული, გაანალიზებული და შეფასებულია აეგ-ის კონცეპტუალური ასპექტები და სტრატეგიული დაგეგმვით აეგ-ის მხარდაჭერის მეთოდოლოგიური საკითხები. კვლევაში წარმოდგენილია აეგ-ის შესახებ სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების და მეცნიერ-ეკონომისტთა განმარტებები/შეხედულებები, პრინციპები, წინაპირობები და მექანიზმები; განხილულია კავშირი მდგრადი განვითარების მიზნებთან; აეგ შედარებულია განვითარების სხვა სცენარებთან და ტრადიციულ მიდგომებთან; გაკეთებულია საერთაშორისო ორგანიზაციების და ექსპერტების მიერ შემუშავებული აეგ-ის მხარდაჭერის და აეგ-ის სტრატეგიული დოკუმენტების შემუშავების მეთოდოლოგიების (მათ შორის WB, ILO, UN-HABITAT, EU) შედარებითი ანალიზი და ამ მეთოდოლოგიებზე დაფუძნებით განხილულია სტრატეგიული დაგეგმვით აეგ-ის მხარდაჭერის ძირითადი ეტაპები.

ნაშრომის მეორე თავში შეფასებულია აეგ-ის საერთაშორისო გამოცდილება, კერძოდ, აეგ-ის მხარდაჭერის, პროგრამების განხორციელების და აგრეთვე აეგ-ის სტრატეგიული დოკუმენტების შემუშავების შესახებ. განხილულია სხვადასხვა ქვეყნის (მათ შორის აშშ, ნიდერლანდები, გაერთიანებული სამეფო, ესპანეთი, ბელგია, პოლონეთი) გამოცდილება აეგ-ის როგორც ინოვაციური აგრეთვე, ტრადიციული ხასიათის ინიციატივების და სისტემური მიდგომების შესახებ. აგრეთვე მიმოხილულია აეგ-ის მხარდაჭერი მნიშვნელოვანი საერთაშორისო პროგრამები და მოყვანილია მაგალითები ყოფილი საბჭოთა და ამჟამად ევროკავშირის წევრი ქვეყნებიდანაც (ლატვია, ესტონეთი, ლიეტუვა). დამატებით განხილულია სხვა ქვეყნებში ადგილობრივ დონეზე შემუშავებული რამდენიმე აეგ-ის სტრატეგიული დოკუმენტი (ქალაქ რეზეკნე (ლატვია); სმოლიანის მუნიციპალიტეტი (ბულგარეთი). (ზენიკას მუნიციპალიტეტის (ბოსნია და ჰერცეგოვინა), ჰამბერის სუბ(ქვე)-რეგიონია (გაერთიანებული სამეფო) და ბრისტოლის (გაერთიანებული სამეფო) ადგილობრივი სტრატეგიული დოკუმენტები დამატებით განხილულია N9 დანართში).

ნაშრომის მესამე თავში განხილული და შეფასებულია აეგ-ის მიმართულებით საქართველოში არსებული მდგომარეობა. კერძოდ, მიმოხილულია ამ მხრივ არსებული ინსტიტუციური და საკანონმდებლო ჩარჩო, სტრატეგიული დოკუმენტები და პროგრამები. აქცენტი გაკეთებულია აეგ-ის წინაპირობებზე, რომლებიც უკავშირდება ფისკალურ და ადმინისტრაციულ დეცენტრალიზაციას ქვეყანაში.

კვლევის ფარგლებში ასევე განხორციელდა ევროკავშირის ინიციატივის - „მერები ეკონომიკური ზრდისთვის“ (M4EG) - ფარგლებში 2018-2020 წლებში შემუშავებული 20 მუნიციპალიტეტის აეგ-ის გეგმების ზოგადი ანალიზი.

საქართველოს მდგომარეობის ანალიზსა და ამასთანავე, 27 მუნიციპალიტეტის მერიების მოხელეთა გამოკითხვაზე დაყრდნობით გამოვლენილია აეგ-ის ძირითადი შემაფერხებელი ფაქტორები და გამოწვევები საქართველოში.

კვლევის შედეგების და დასკვნების გაანალიზების საფუძველზე წარმოდგენილია რეკომენდაციები საქართველოში აეგ-ის ხელშემწყობი პოლიტიკის გატარებისთვის ამ მხრივ არსებული შემაფერხებელი ფაქტორების საპასუხოდ. ნაშრომს თან ერთვის კვლევის პროცესში გამოყენებული ლიტერატურის ჩამონათვალი და დანართები.

დასკვნები და რეკომენდაციები. ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარება გულისხმობს ადგილობრივი მაცხოვრებლების და აქტორების მიერ თანამონაწილეობასა და თანამშრომლობაზე დაფუძნებული განვითარების პროცესების მართვას, ხოლო ადგილობრივი მაცხოვრებლები კი ყოველთვის ყველაზე მეტად არიან დაინტერესებულნი მათი საცხოვრებელი გარემოს მდგომარეობის გაუმჯობესებაზე, სწორედ ამიტომ აეგ-ის მიდგომით განვითარების პროცესების წარმართვა მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს ადგილობრივ დონეზე მდგრადი განვითარების ეფექტიანად უზრუნველყოფას. შესაბამისად, მზარდია სტრატეგიული დაგეგმვით აეგ-ის მნიშვნელობა მსოფლიოში და აგრეთვე მზარდი ტენდენციით ხასიათდება ამ კონცეფციით დაინტერესება საქართველოშიც.

აღსანიშნავია, რომ აეგ-ის პროცესების წარმატებისთვის ადგილობრივ დონეზე საჯარო, კერძო და სამოქალაქო სექტორებს შორის თანამშრომლობა ისევე მნიშვნელოვანია, როგორც ჰორიზონტალური და ვერტიკალური კოორდინაცია ადგილობრივ, რეგიონულ და

საერთაშორისო ინსტიტუციებს შორის (Rodriguez-Poze 2002). უნდა აღინიშნოს, რომ მართვის არც „ზემოდან-ქვემოთ“ მიდგომა არის წარუმატებლობის სინონიმი და არც „ქვემოდან-ზემოთ“ მიდგომა არის ყოველთვის წარმატებული (OECD, 2001). შესაბამისად, აეგ-ის წარმატებისთვის კომპლექსური, ინტეგრირებული მიდგომები და პროცესების ჰოლისტურად აღქმაა საჭირო.

აგრეთვე, საერთაშორისო დონეზე შესამჩნევია ის ტენდენციაც, რომ ტერიტორიის შიგნიდან, განვითარების ენდოგენური მიდგომით დაწყებული აეგ-ის ინიციატივები უფრო წარმატებულია, ვიდრე ცენტრალური ხელისუფლების და საერთაშორისო ორგანიზაციების კარნახით, თუმცა მათი მხარდამჭერი როლი უდავოდ უმნიშვნელოვანესია წარმატებული აეგ-სთვის.

საქართველოში, სადაც ადგილობრივ დონეზე სამოქალაქო სექტორი და სოციალური კაპიტალი სუსტად არის განვითარებული, ხოლო კერძო სექტორის აქტორების ცნობიერება აეგ-ის შესახებ დაბალია, აეგ-ის მხარდაჭერაში უმნიშვნელოვანესი როლი ადგილობრივ ხელისუფლებას ეკისრება, რომელსაც უფრო მეტი სამართლებრივი, ფინანსური და ტექნიკური ბერკეტები აქვს, ვიდრე ადგილობრივ სხვა აქტორებს. საქართველოს მდგომარეობის გათვალისწინებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საწყის ეტაპზე, მაშინ როდესაც აეგ-ის შესახებ ცნობიერება ჯერ კიდევ დაბალია, ჩვენი ქვეყნისთვის ყველაზე შესაბამის მსოფლიო ბანკის მიერ შემუშავებული აეგ-ის მეთოდოლოგიური მიდგომა წარმოადგენს, რომელიც აეგ-ის მხარდაჭერაში ადგილობრივი ხელისუფლების ლიდერულ როლზე აკეთებს აქცენტს, თუმცა გასათვალისწინებელია სხვა მეთოდოლოგიების აქცენტებიც (მათ შორის აეგს-ების და თანასაზოგადოებების განვითარებაზე).

შესაბამისად, მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს ადგილობრივი ხელისუფლების მხარდაჭერა აეგ-ის ერთიანი ჩარჩო პოლიტიკის, დეცენტრალიზაციისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ხელშემწყობი საკანონმდებლო რეგულაციების უზრუნველყოფით, რომელთა განვითარებაც ცენტრალური ხელისუფლების ძალისხმევით და საერთაშორისო ორგანიზაციების მხარდაჭერით არის შესაძლებელი.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს მცირე გამოცდილება აქვს ადგილობრივი აქტორების დიალოგის ფასილიტაციის და კონსენსუსის მშენებლობის ხელშეწყობის, აეგ-ის

სტრატეგიული დოკუმენტების შექმნის და აეგ-ის ფორუმებზე, აეგს-ების და თანამშრომლობის სხვა პლატფორმებზე მუშაობის საკითხებზე. აგრეთვე, აეგ-ის მიმართულებით ექსპერტული ცოდნის და ცნობიერების დონე ჯერ კიდევ დაბალია. ამასთანავე საქართველოში აეგ-ის ნელ ტემპს სხვა შემაფერხებელი შემდეგი ფაქტორებიც განსაზღვრავს: •ეროვნულ დონეზე არ არსებობს აეგ-ის ხელშემწყობი ერთიანი სისტემური მიდგომა/მოდელი/პროგრამა და ამ მიმართულებით საქართველოს მთავრობის და საერთაშორისო ორგანიზაციების ძალისხმევები ფრაგმენტულად არის წარმოდგენილი; •აეგ-ში მუნიციპალიტეტის ორგანოების როლის შესახებ სამართლებრივი მექანიზმები მეტად სუსტია, რაზეც მეტყველებს ის ფაქტი, რომ კანონმდებლობით მუნიციპალიტეტების საკუთარ უფლებამოსილებებში არ არის გაწერილი და სახელმწიფო მმართველობის ორგანოების უფლებამოსილებებისგან არ არის ნათლად გამიჯნული ადგილობრივ დონეზე ისეთი უფლებამოსილებების განხორციელება, რომლებითაც მუნიციპალიტეტს შეუძლია პირდაპირ მოახდინოს გავლენა მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ეკონომიკური განვითარების პროცესებზე, (მაგ: სტარტაპების დაფინანსება/ხელშეწყობა, მცირე საგრანტო პროგრამების და მიკრო/მცირე/საშუალო მეწარმეობის ხელშემწყობი სხვა პროგრამების განხორციელება და ა.შ) ხოლო გარკვეული უფლებამოსილებები (მაგ: ინვესტიციების მოზიდვა, დასაქმების ხელშეწყობა და სხვა) ნებაყოფლობითია, რაც გულისხმობს იმას, რომ სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაზე მნიშვნელოვანი ზეგავლენის მომხდენი ფუნქციების შესრულება მხოლოდ ადგილობრივი ხელისუფლების ნებაზე და ინიციატივაზე არის დამოკიდებული (მაგ: 2020 წელს მუნიციპალიტეტების ბიუჯეტების საერთო ხარჯის თითქმის 90% ტრანსპორტის სფეროზე მოდის). თანაც, მუნიციპალიტეტების ორგანოების გააქტიურებისთვის წამახალისებელი ეროვნული მექანიზმები მწირია და არასათანადოდაა განვითარებული; •მიუხედავად ფისკალური დეცენტრალიზაციის მიმართულებით განხორციელებული პოზიტიური ცვლილებებისა (მათ შორის: 2018 წლის საბიუჯეტო რეფორმა (2020 წელს მუნ-ების საგადასახადო შემოსავლები გაიზარდა 2018 წელთან შედარებით 795,5 მლნ ლარით, ზოგადად შემოსავლები 159.1 მლნ ლარით; გათანაბრებითი ტრანსფერიდან და საშემოსავლო გადასახადიდან შემოსავლის ნაცვლად, დღგ-დან მიღებულმა შემოსავალმა დაახლოებით 90

მლნ ლარით მეტი შეადგინა); დეცენტრალიზაციის სტრატეგია), მუნიციპალიტეტებს მაინც მცირე შემოსულობები აქვთ საკუთარი ქონებიდან და ადგილობრივი ბიუჯეტის საკუთარი შემოსავლებიდან (მაგ: მუნ-ების შემოსულობების წილი მსკ-ში 2020 წელს 5,1%-ს შეადგენდა და ამასთანავე მუნ-ების ბიუჯეტების საერთო შემოსავლების მესამედზე მეტი მხოლოდ თბილისის მუნ-ზე მოდის). აგრეთვე განვითარებული არ არის სამართლებრივი მექანიზმები, რათა ადგილობრივ დონეზე არსებული რესურსები ეფექტიანად მოხმარდეს იმ ადგილის განვითარებას, სადაც ეს რესურსებია მოხილიზებული; • ადგილობრივ ბიუჯეტებს ადგილობრივი მნიშვნელობის ინფრასტრუქტურული პროექტების დაფინანსებაც კი უჭირთ, რაზეც ის ფაქტიც მეტყველებს, რომ ადგილობრივი მნიშვნელობის ინფრასტრუქტურული პროექტების დაფინანსებაში საქართველოში სახელმწიფო ბიუჯეტი უფრო მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ვიდრე ადგილობრივი ბიუჯეტები (მაგ: 2020 წელს მუნ-ებში კაპიტალურ ტრანსფერებზე მიიმართა 489 მლნ ლარი). ადგილობრივი ინფრასტრუქტურის განვითარება კი მნიშვნელოვნად ზრდის ადგილის ეკონომიკურ პოტენციალს და მხარს უჭერს ადგილის განვითარებას; • ადგილობრივ ბიუჯეტებს უჭირთ, ისეთი დიდბიუჯეტის პროექტების დაფინანსება, რომლებიც მნიშვნელოვნად მოახდენს გავლენას ადგილობრივ ეკონომიკურ განვითარებაზე, ადგილობრივი ეკონომიკური პოტენციალის გაზრდაზე და მეწარმეობის წახალისებაზე და მუნიციპალიტეტების მხრიდან ასეთი ინიციატივების გამოხატვის შემთხვევაში ისინი პროექტების განხორციელებისთვის მნიშვნელოვან ფინანსურ დახმარებას საჭიროებენ სახელმწიფო ბიუჯეტიდან/ზედა დონის ბიუჯეტიდან და საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციებიდან; • მუნ-ების აეგ-ის გეგმებში პროექტების უმეტესობის საშუალო ღირებულება შეადგენდა 5-60 ათას ლარს და ზოგიერთი მუნიციპალიტეტის აეგ-ის გეგმაში გამოხატული იყო ფინანსურად დიდწილად დამოკიდებულება ადგილობრივი ბიუჯეტიდან დაფინანსებაზე (დაფინანსების საერთო მოცულობის 24%), ზოგიერთების გეგმებში კი სახელმწიფო ბიუჯეტიდან (31%) და დონორებიდან (24%), ხოლო იყო ისეთი გეგმაც, რომელშიც გაწერილი პროექტების უდიდესი ნაწილი არარეალისტური იყო, რაზეც მეტყველებდა ის ფაქტი, რომ დაფინანსების წყაროები უცნობი იყო და პროექტებისთვის საჭირო ფინანსური რესურსები დეფიციტში (13%) იყო მითითებული. ძალიან მცირედ იყო

წარმოდგენილი ისეთი გეგმები, რომლთა დაფინანსების წყაროები დაბალანსებული იყო. აგრეთვე, სამოქალაქო სექტორს მონაწილეობა არ მიუღია აეგ-ის პროექტების დაფინანსებაში, ხოლო ბიზნეს სექტორის მხრიდან დაფინანსება ძალიან დაბალი აღმოჩნდა (7%), ხოლო ზოგიერთ მუნიციპალიტეტში, მათ შორის ისეთებშიც სადაც გეგმის მომზადების პროცესში კერძო სექტორის ყველაზე დიდი ჩართულობა იყო დაფიქსირებული, მათი მხრიდან ფინანსური რესურსებით მონაწილეობა საერთოდ არ დაფიქსირდა, რაც იმაზე მეტყველებს რომ მიუხედავად დაინტერესებულ მხარეებთან ბევრი შეხვედრების და ჩართულობის აქტივობებისა თანამშრომლობის შედეგები ეფექტიანი მაინც არ აღმოჩნდა, რაც არაეფექტიანად განხორციელებულ აეგ-ის მხარდაჭერის პროცესებზე მიგვანიშნებს; • მუნიციპალიტეტების მერიები ხშირად უზრუნველყოფენ სხვადასხვა სტრატეგიული დოკუმენტების შემუშავებაში ადგილობრივი დაინტერესებული მხარეების ჩართვას, თუმცა აეგ-ის მიმართულებით არსებული თანამშრომლობის პლატფორმები და მექანიზმები არაეფექტური და სუსტია, თანამშრომლობები არაეფექტიანია და არასისტემატიური ხასიათი აქვს; • ზოგიერთ მუნიციპალიტეტს საერთოდ არ აქვს ისეთი სტრატეგიული დოკუმენტი, სადაც განსაზღვრული იქნება მუნიციპალიტეტის აეგ-ის ერთიანი ხედვა და/ან მიმართულებები, ხოლო არის მუნიციპალიტეტები, რომლებსაც რამდენიმე ერთდროულად მოქმედი ასეთი სტრატეგიული დოკუმენტი აქვთ. მართალია, რომ ისინი შემუშავებულია სხვადასხვაგვარი მეთოდოლოგიით, თუმცა მათ შორის კავშირი ბუნდოვანია; • საქართველოს მუნიციპალიტეტების აეგ-ის გეგმებში გამოიკვეთა პრობლემები შინაარსობრივ ხარისხთან და დაფინანსების საკითხებთან დაკავშირებით და იკვეთება პრობლემები ადგილობრივი აქტორების მხრიდან ადგილის პოტენციალის სიღრმისეულად შეფასებასთან, შედარებითი უპირატესობების სწორად იდენტიფიცირებასთან, ადგილობრივი რესურსების ეფექტურად და ეფექტიანად გამოყენებისთვის პრიორიტეტების და აქცენტების სწორად განსაზღვრასთან და სტრატეგიული ხედვების დახვეწის საჭიროებასთან დაკავშირებით; • მუნიციპალიტეტების მერიებში ადგილობრივ ეკონომიკურ განვითარებაზე ექსპერტული ცოდნის დაბალი დონე და ინსტიტუციური შესაძლებლობების დაბალი დონეა; სტრატეგიული ხედვის, კრიტიკული აზროვნების სტილის და ანალიტიკური უნარ-ჩვევების არასათანადო დონეა

ადგილობრივი საჭიროებების და შესაძლებლობების უკეთ დანახვისთვის, რის გამოც მუნიციპალიტეტებში არსებული სტრატეგიული დოკუმენტების ხარისხი ხშირად სასურველისგან შორსაა და აეგ-ის წარმატებული და ინოვაციური ინიციატივები მცირედ არის წარმოდგენილი; • მუნიციპალიტეტები ნაკლებად არიან ორიენტირებულნი ინოვაციებზე, სიახლეების დანერგვაზე, ცოდნის ტრანსფერზე და ამ მხრივ ისევ ცენტრალური ხელისუფლების და დონორი ორგანიზაციების მხრიდან მეთოდური და ტექნიკური დახმარების მიღების მოლოდინში არიან. უფრო მეტიც, ისინი არ ფლობენ შესაბამის ცოდნას იმისათვის, რომ უფრო ეფექტიანად გამოიყენონ უკვე არსებული რეგულაციები და შესაძლებლობები; • კვლევაში განხილულ აეგ-ის გეგმებში ეკომეგობრული პროექტები ძალიან მცირედ იყო წარმოდგენილი; • განხილული საქართველოს მუნი-ების აეგ-ის გეგმების ანალიზზე დაყრდნობით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ისინი არ წარმოადგენდნენ თვითდახმარების სტრატეგიულ დოკუმენტებს და მათი შექმნის მთავარი მიზანი გარე წყაროებიდან დაფინანსების მიღება უფრო იყო, ვიდრე რეალური საჭიროებების გაანალიზება და უზრუნველყოფა. მნიშვნელოვან ხელშემშლელ ფაქტორს წარმოადგენდა გამოცდილების ნაკლებობა; • სოციალურ-ეკონომიკური უთანაბრობები მხოლოდ რეგიონების დონეზე არის შესწავლილი და გაანალიზებული, რადგან ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების უმეტესობა რეგიონულ კრილშია შეგროვებული; • აეგ-ის მხარდაჭერისკენ მიმართულ ეროვნულ პროგრამებში ინფრასტრუქტურის განვითარებას უფრო მეტი ყურადღება ეთმობა, ვიდრე ადამიანისეული უნარების განვითარებას და გაძლიერებას, რაც კატალიზატორის როლს შეასრულებდა ადგილობრივ ეკონომიკურ განვითარებაში.

აღსანიშნავია, რომ დეცენტრალიზაცია აეგ-სთვის განმსაზღვრელ წინაპირობებს უზრუნველყოფს და შესაბამისად, დეცენტრალიზაციის საფრთხეების შერბილებით - ადგილობრივი თვითმმართველობების შესაძლებლობების და ინსტიტუციური გაძლიერების მხარდამჭერი პოლიტიკის გატარებით მნიშვნელოვნად გაიზრდება აეგ-ის სტრატეგიული დოკუმენტების და პოლიტიკის ეფექტიანობა.

ნიშნადობლივია, რომ მუნიციპალიტეტების წარმომადგენლები აეგ-ის ყველაზე მნიშვნელოვან შემაფერხებელ ფაქტორად მიიჩნევენ საკუთარი შემოსავლების და ქონების

სიმწირეს, თუმცა მთავარი პრობლემა ფისკალურ დეცენტრალიზაციის ნაკლებობას კი არა, არამედ მუნიციპალიტეტების ინსტიტუციურ და კვალიფიკაციის დაბალ დონეს უკავშირდება, რაც არამარტო ფისკალურ არამედ ადმინისტრაციულ (კერძოდ, დელეგირებას) დეცენტრალიზაციასაც (მაგ: მუნიციპალიტეტებისთვის მეწარმეობის მხარდამჭერი მცირე პროგრამების განხორციელების უფლებამოსილების დელეგირება) უშლის ხელს.

საქართველოს მუნიციპალიტეტებში არსებული მნიშვნელოვანი რესურსებისა და სამეწარმეო პოტენციალის სწორად გამოყენება, ეკონომიკური პრობლემების ბევრად სწრაფად და ეფექტიანად მოგვარება და მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფა შესაძლებელია მხოლოდ ოპტიმალური დაგეგმვის პირობებში, რისთვისაც უმნიშვნელოვანეს გზას ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების პოლიტიკის გაუმჯობესებაზე ძალისხმევის მიმართვა წარმოადგენს, რაც განსაკუთრებით ეფექტიანია პანდემიით და კონფლიქტებით გამოწვეული კრიზისის და პოსტ კრიზისულ პერიოდებში.

საქართველოში ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების ხელშემწყობი ეფექტიანი ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელებისთვის მომზადდა შემდეგი რეკომენდაციები:

❖ ეროვნულ დონეზე განსახორციელებელი აქტივობები:

● აეგ-ის მხარდაჭერის, მონიტორინგის და შეფასების ერთიანი სტრატეგიული და სამართლებრივი ჩარჩოს უზრუნველყოფა; ● ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარებისთვის მუნიციპალიტეტების მერიების ინსტიტუციური შესაძლებლობების გაძლიერება: აეგ-ის მხარდაჭერის ეტაპებისა და მექანიზმების საკითხებზე მერიებში დასაქმებული საჯარო მოხელეების კვალიფიკაციის ამაღლებისთვის ერთიანი ეროვნული სასწავლო-ტრენინგ პროგრამების (მათ შორის ონლაინ) შემუშავება და განხორციელება; მასტერკლასების ჩატარება; მეთოდური სახელმძღვანელოების შემუშავება; უცხო ქვეყნების წარმატებული გამოცდილების გაზიარება (უცხოელი სპიკერების/ექსპერტების მოწვევა, სასწავლო ტურების მოწყობა); მუნიციპალიტეტებში აეგ-ის ოფიცრების გადამზადება და მუნიციპალიტეტების მერიებში აეგ-ის საკითხებზე ექსპერტების დანიშვნაში მხარდაჭერა;

●მუნიციპალიტეტების მხარდაჭერა აეგ-ის გეგმების იმდაგვარად განვითარებაში და ჩამოყალიბებაში, რომ ისინი განისაზღვრონ მუნიციპალიტეტების მთავარ სტრატეგიულ დოკუმენტებად; ●მუნიციპალიტეტების დახმარება ეროვნულ დონეზე არსებული, აეგ-ის საკითხებზე რელევანტურ საინფორმაციო ბაზებთან წვდომაში; ●მუნიციპალიტეტების ჭრილში სტატისტიკის შეგროვება; ●მუნიციპალიტეტებში ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების მდგომარეობის და მუნიციპალიტეტთაშორისი უთანაბრობების სიღრმისეული კვლევითი დოკუმენტის მომზადება; ●მუნიციპალიტეტების შიგნით ადგილობრივ საჯარო, კერძო და სამოქალაქო სექტორების აქტორებს შორის თანამშრომლობის ქსელების, პლატფორმების და კავშირების (აეგს-ების, აეგ-ის ფორუმების, ადგილობრივი განვითარების სამოქმედო ჯგუფების, სათემო ორგანიზაციების და სხვა) ხელშეწყობა; ●მოქალაქეთა მონაწილეობის ფორმების განვითარება და ადგილობრივ საჭიროებებზე მორგება; ●ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების აქტივობების განხორციელების სინერგიული და ინტეგრირებული მიდგომისთვის ადგილობრივი, ეროვნული და საერთაშორისო ძალისხმევების გაერთიანება შესაბამისი მექანიზმების/ პლატფორმების უზრუნველყოფით; ●ადგილობრივ საჭიროებებზე უფრო მეტად მორგებული ეკონომიკური პოლიტიკის გატარებისთვის, ადგილობრივ დონეზე განსახორციელებელი ეროვნული პროგრამების, განსაკუთრებით მცირე და საშუალო მეწარმეობის და ფერმერების მხარდაჭერის პროგრამების შემუშავებაში და განხორციელებაში მუნიციპალიტეტების მერიების ჩართულობის გაძლიერებისთვის სამთავრობო უწყებების დონეზე შესაბამისი თანამშრომლობის პლატფორმების/ მექანიზმების განვითარება და მუნიციპალიტეტების ორგანოებთან ურთიერთობის საკითხებზე ფუნქციების გაძლიერება ყველა სამინისტროში; ●საჯარო-კერძო პარტნიორობის და ტერიტორიათაშორისი (მათ შორის ინტერმუნიციპალური) თანამშრომლობის ხელშეწყობისთვის კანონმდებლობის დახვეწა და ამ საკითხებზე მუნიციპალიტეტების საჯარო მოხელეების ცნობიერების ამაღლება (მათ შორის უცხო ქვეყნების გამოცდილების კარგი მაგალითების გაცნობით); ●საქართველოს მუნიციპალიტეტებს შორის აეგ-ის საკითხებზე გამოცდილების გაზიარებისა და თანამშრომლობის მხარდაჭერისთვის პლატფორმის ჩამოყალიბება (ერთიანი

საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ვებ პორტალი (სადაც განთავსდება აეგ-ის გეგმები, ანგარიშები, მიღწევები, ადგილობრივი საინვესტიციო კატალოგები და ადგილობრივ აქტორებს, მათ შორის მოქალაქეებსაც მიეცემათ საშუალება განათავსონ წინადადებები/იდეები, განიხილონ პროექტები, შეაფასონ/მიანიჭონ რეიტინგი ინიციატივებს და უკუკავშირისთვის დატოვონ კომენტარები); ფორუმები; კონფერენციები);

- წარმატებული აეგ-ის ინიციატივების იდენტიფიცირება და აღიარება მუნიციპალიტეტთაშორისი წამახალისებელი კონკურსებით და დაჯილდოებებით;
- აეგ-ის სტრატეგიული დაგეგმვის მიდგომის გამოყენება რეგიონულ დონეზე, რეგიონული განვითარების სტრატეგიების განახლების და განხორციელების პროცესებში; ამისათვის შესაბამისი სახელმძღვანელოს შემუშავება და სახელმწიფოს რწმუნებულების ადმინისტრაციების მეთოდური მხარდაჭერის გაძლიერება;
- რეგიონული განვითარების შესახებ კანონის შემუშავება;
- ეროვნულ პროგრამებში კონკრეტული მეწარმეების დაფინანსებაზე მეტად აქცენტის გაკეთება ადგილობრივ დონეზე ბიზნესის კეთებისთვის თანაბარი პირობების, კონკურენტული გარემოს და სამეწარმეო განათლების ხელშეწყობაზე და ადამიანისეული რესურსების განვითარების მხარდაჭერისთვის ტრენინგ-პროგრამების განხორციელებაზე;
- “ერთი გაჩერების პრინციპით“ ერთიანი კომპლექსური საკონსულტაციო/მომსახურების/ტრენინგ ცენტრის (one-stop shop) უზრუნველყოფა/ ხელშეწყობა ყველა მუნიციპალიტეტში, რომლებიც სტარტაპებს, მეწარმეებს და ფერმერებს დაეხმარება ბიზნეს რჩევების მიღებაში, ახალი ტექნოლოგიების შესახებ ცოდნის მიღებაში, ტრენინგებში, ბიზნეს სტრატეგიების შემუშავებაში, მეწარმეობის და ფერმერობის ხელშეწყობის ეროვნულ პროგრამებში მონაწილეობაში; უმუშევრებს დაეხმარება ვაკანსიების შევსებაში, გადამზადებასა და დასაქმებაში; აგრეთვე, იმ მუნიციპალიტეტებში, სადაც უკვე არსებობს ადგილობრივი ბიზნეს საკონსულტაციო კერძო ორგანიზაციები ან ბიზნეს საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციები, მათი დაახლოება და თანამშრომლობის ხელშეწყობა მერიებთან და წახალისება ადგილობრივ დონეზე ზემოთ აღნიშნული სერვისების მიწოდების უზრუნველსაყოფად;
- სოფლებში მიკრო მეწარმეობის ხელშეწყობის მიზნით „თითო ბიზნესი თითოეულ სოფელს“ პრინციპით ეროვნული პროგრამის (შელავათიანი სესხით/მცირე გრანტით) შემუშავება;
- ადგილობრივი

ეკონომიკური განვითარებისთვის წინაპირობების უზრუნველყოფისთვის ადმინისტრაციული და ფისკალური დეცენტრალიზაციისკენ მიმართული ძალისხმევების გაძლიერება; მცირე და საშუალო მეწარმეობის მხარდამჭერი მცირე პროგრამების განხორციელების მიმართულებით შესაბამისი უფლებამოსილებების დელეგირება; აეგ-სთან დაკავშირებული უფლებამოსილებების ფარგლების განსაზღვრა/გამიჯვნა მუნიციპალიტეტებსა და ცენტრალურ ხელისუფლებას შორის; ქონების გამიჯვნის პროცესების გაძლიერება; წამახალისებელი საპილოტე პროექტების განხორციელება სხვადასხვა მუნიციპალიტეტებში სხვადასხვა საგადასახადო რეჟიმების/განაკვეთების შემოღებასთან დაკავშირებით; დეცენტრალიზაციისკენ მიმართული რეფორმის გატარება კომპლექსური მიდგომით, რომელიც მოიაზრებს ერთდროულად სამი მიმართულებით მუშაობას: უფლებამოსილებების და ფინანსური რესურსების გადაცემა მუნიციპალიტეტებისთვის + თვითმმართველობების ადმინისტრაციული და ინსტიტუციური შესაძლებლობების გაძლიერება + ადგილობრივ დონეზე ბიუჯეტების ხარჯვის მონიტორინგისა და კორუფციასთან ბრძოლის მექანიზმების დახვეწა;

მუნიციპალიტეტების დონეზე განსახორციელებელი აქტივობები:

● ყველა მუნიციპალიტეტის მერიაში აეგ-ის საკითხებზე მუდმივმოქმედი პოზიციის და სამუშაო ჯგუფის განსაზღვრა; ● თანამონაწილეობაზე დაფუძნებული, თვითდახმარებაზე ორიენტირებული და ჰოლისტური აეგ-ის გეგმების/სტრატეგიების შემუშავება; რეალისტური დაფინანსების სქემების მომზადებისთვის აეგ-ის გეგმებში ისეთი აქტივობების გათვალისწინება, რომელთა დაფინანსების წყაროები ნაცნობია და პროექტების ჯგუფური დაფინანსების პოტენციალის აღმოჩენა; აეგ-ის განვითარების სტრატეგიულ დოკუმენტებში ცალკეულ პროექტებზე ინდივიდუალური სამოქმედო გეგმების დამატება; აეგ-ის გეგმებში სოციალური და გარემოს დაცვის მიმართულებით მეტი ისეთი აქტივობების განსაზღვრა, რომლებიც ეკონომიკურ განვითარებაზეც მოახდენს დადებით გავლენას; ● ტერიტორიის შესახებ მონაცემთა ბაზების, განსაკუთრებით კი ინვესტორებისთვის და ვიზიტორებისთვის მიმზიდველი ინფორმაციის, სტრატეგიული დოკუმენტების და მათი განხორციელების ანგარიშების განთავსება მუნიციპალიტეტების ვებ-გვერდებზე; აეგ-ის პროექტებზე/ ინიციატივებზე მოქალაქეების ინფორმირებულობის

გაზრდა, როგორც ელექტრონული (ვებ-გვერდი, სოც. ქსელი, მედია), აგრეთვე არაელექტრონული (გაზეთი, ბუკლეტი, საინფორმაციო დაფები) საშუალებებით, დასახლებებში ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით სპეციფიკური საჭიროებების გათვალისწინებით; •სამუშაო შეხვედრებით, პრეზენტაციებით, ტრენინგებით, საინფორმაციო ბუკლეტებით, სოციალური ქსელების და პრესის დახმარებით ადგილობრივი აქტორების ცნობიერების ამაღლება აეგ-ის საკითხებზე და აეგ-ის მხარდაჭერაში მათი ჩართულობის მნიშვნელობაზე; ადგილობრივი სტრატეგიული დოკუმენტების შემუშავებაში და ანგარიშების განხილვაში/დისკუსიაში დაინტერესებული მხარეების მოწვევა და ჩართულობის წახალისება; ცოდნაზე დაფუძნებული და შედეგზე ორიენტირებული საჯარო დიალოგის და კონსენსუსის მშენებლობის ფასილიტაცია და ხელშეწყობა; •მოქალაქეების ჩართულობისთვის ელექტრონული პლატფორმების/ აპლიკაციების გამოყენება; •მუნიციპალიტეტების ორგანოების მიერ აეგ-ის ინიციატივების და ადგილობრივი ბიზნესის/მეწარმეობის საჭიროებების საკითხებზე ადვოკატირებისა და ლობირების გაძლიერება ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე; • რესურსების და ინსტიტუციების რუკების შექმნა ბიზნეს ორგანიზაციების და სამოქალაქო სექტორის ორგანიზაციების შესახებ; ადგილობრივი ბიზნეს სექტორის ანალიზი, რომელიც გამოავლენს ადგილზე გაჯერებულ და აუთვისებელ მიმართულებებს, პროდუქტების და სერვისების დეფიციტს/ნაკლებობას და არაფორმალური სექტორის მახასიათებლებს; •სამეზობლოების, კოოპერატივების და სათემო გაერთიანებების ხელშეწყობა; სათემო ორგანიზაციების თვითდაფინანსების მექანიზმების უზრუნველყოფაში დახმარება; • აეგ-ის გეგმებში აქტივობების შემუშავებისას უცხო ქვეყნების გამოცდილებიდან იღებების აღება და ადგილობრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით მათი მოდიფიცირება და დანერგვა, შემდეგ საკითხებთან დაკავშირებით: □ თანამშრომლობების და ქსელების/კავშირების განვითარება (კერძო-კერძო თანამშრომლობა (მათ შორის მოწყვლადი ბიზნესების დაახლოება განვითარებულ ბიზნესებთან, ადგილობრივი ბიზნეს ასოციაციების ხელშეწყობა); საჯარო-კერძო-სამოქალაქო თანამშრომლობა; კერძო და საგანმანათლებლო/კვლევით სექტორებს შორის თანამშრომლობა; ფერმერთა გაერთიანებები; თანამშრომლობების გამოყენებით ახალგაზრდების დახმარება

„სწავლიდან-დასაქმებამდე“ გადასვლაში); □ ადამიანისეული რესურსების განვითარება (კარიერის დღეების მოწყობა სკოლებში; სასწავლო დაწესებულებებისთვის ადგილზე მოთხოვნადი პროფესიების/უნარების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება სასწავლო პროგრამების შესაბამისად დაგეგმვისთვის); □ ახალგაზრდა მეწარმეებისთვის და ახლად ჩამოყალიბებული მეწარმეების უზრუნველყოფა/ხელშეწყობა იაფი და/ან უფასო სამუშაო სივრცეებით და მონაცემთა ბაზებთან წვდომაში; □ ადგილობრივი არაფორმალური სექტორების, განსაკუთრებით ხელით დამზადებული პროდუქტების სექტორის დახმარება კომერციალიზაციაში; □ “იყიდე ადგილობრივი“ კამპანიების ხელშეწყობა; □ იმ პირების დაჯილდოება/წახალისება, რომლებიც წარმატებულად უზრუნველყოფენ ადგილობრივ დონეზე ეკონომიკის დივერსიფიცირებას და ინოვაციური პროდუქტის/მომსახურების წარმოებას; □ სამეზობლოებისთვის გაზიარებაზე დაფუძნებული ეკონომიკური ინიციატივების/სქემების გაცნობის და განხორციელების ხელშეწყობა; □ ცირკულარული და რესურსდამზოგავი ინიციატივების შესახებ ცნობიერების ამაღლება და ხელშეწყობა; □ მოსახლეობის კოლექტიური მოხალისეობრივი შრომითი რესურსების კოორდინაცია და გამოყენება ადგილობრივი განვითარების ინიციატივების განხორციელებისთვის.

გამოქვეყნებული შრომები. კვლევის შედეგების ნაწილი გამოქვეყნდა რამდენიმე რეფერირებად და რეცენზირებად სამეცნიერო ჟურნალებში და საერთაშორისო კონფერენციის მასალებში. სახელდობრ:

- Uglava, K. (January 2022) Funding Local Infrastructure to Support Local Development in Municipalities of Georgia; *International Journal of Science and Research (IJSR)*; Volume 11, Issue1;
- უგლავა, კ. (2021) დეცენტრალიზაცია ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარებისთვის; *საერთაშორისო სამეცნიერო-ანალიტიკური ჟურნალი „ეკონომიკა და ბიზნესი“*, N4;
- უგლავა, კ. (2021) ადგილობრივი აქტორების თანამშრომლობა და პარტნიორობა ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარებისათვის; *ჟურნალი ეკონომისტი*, N4;
- უგლავა, კ. (ნოემბერი, 2019) ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების (აეგ) - ახალი სტრატეგიის მნიშვნელობა მდგრადი განვითარებისთვის; *მეოთხე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია - გლობალიზაციის გამოწვევები ეკონომიკასა და ბიზნესში; ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.*